

GÁNGOLY ATTILA

Lázár átka*

„Amint lassan felült, balvállá-tájt
egy teljes élet minden izma fájt.
Halála úgy letépvé, mint a géz.
Mert feltámadni éppolyan nehéz.”

(Nemes Nagy Ágnes)

„Elvették (...) a követ, Jézus pedig felemelte a tekintetét, és azt mondta: 'Atyám, bálát adok neked, hogy meghallgattál. (...)'

Miután ezt mondta, hangosan kiáltott: 'Lázár, jöjj ki!' És kijött a halott, keze és lába körülkötve pólyákkal, arca pedig kendővel...”

(János evangéliuma 11,41-44)

Nem is tudom hirtelenjében, honnan kezdjem...

A nevem Marcus Petronius Agricola. A tizenkettedik *legio* századosa vagyok, mely nagyobbára a Jordánon túli pihenőtelepen táborozik, az ezerszer megátkozott sivatag peremén.

Magam is ott tartózkodtam néhány nappal ezelőttig, amikor is parancsnokom és egy másik centúrió társaságában, két zászlóalj felügyeletével Jeruzsálembé vonultunk, hogy a zsidók húsvétján segítsük a helyi egységeket a rend megőrzésében. Az utóbbi évek folyamán tudniillik elszaporodtak a hőzöngők errefelé: csupa mihaszna kalandor, politikai szédelő vagy habókos próféta, akiknek nem árt idejekorán a körmére nézni. Megbízható forrásból hallottam, hogy az isteni Tiberius császárnak szintén nem egy álmatlan éjszakát okozott e szomorú körülmény, s ha kelletlenül is, de fokozatosan növelte a Júdea provinciában állomásozó legionáriusok számát. Nyilván rossz szájízzel tette mind ezt, hisz hadvezérként maga is alaposan megismerhette a sivatagi katonáskodás nyűgét, a mindenüvé belopódzó homokot. Kiváló stratégák és tiszték (nem egy közülük neves itáliai család sarja) kényelmetlensége vagy bosszúsága pedig aligha szerez neki örömet, míg ő udvartartásával Capri szigetén vakációzik.

Nekünk sem róható fel ilyenformán, hogy Jeruzsálembé vezényelve a rendfenntartás mellett kitüntettük figyelmünkkel a fürdőket és nyilvánosházakat

* (Apokrif irat, melyet egy porlepte jelentést *átdolgozva* készített Polübiosz, a Palatium levéltárának írnoke Kr. u. 65 kora tavaszán, nem sokkal vértanúhalála előtt. Jőmagam csak az idézeteket választottam a kalandos úton kezembe került szöveghez, mellőzve a legszemnyibb filológusi beavatkozást is.)

is. Zsidó nővel persze egyikőnknek sem akadhatott dolga. Ezeknek nemcsak Róma-gyűlölete, de vallása is szigorúan tiltja, hogy körülmetéletlen férfiakkal érintkezzenek. Annál több kedvünk telt a szír, egyiptomi és görög szajhákban, akik hátunkat, combunkat meg vádlinkat szakszerűen gyúrták végig a fürdő-csarnokok pamlagán, hogy aztán valamely illatszerekkel teli bordély hűvösében egyéb téren is szolgálatunkra álljanak.

Nem erről akartam azonban írni, hanem arról, hogy parancsnokom egy furcsa pletykát hallott valami Jézus nevű prófétáról, aki Isten fiának és a zsidók királyának nevezte magát. Ha igaz, amit róla susterognak, olyan gyógyító képességgel rendelkezik, hogy az párját ritkítja az orvoslás történetében. A némát szólásra bírta e csodadoktor, a születésétől fogva vaknak látást adott, hallást a siketnek, s a béna újra járt, minekutána ujjával megérintette. Számsan meggyógyultak csak attól, hogy rájuk emelte izzó pillantását, köztük leprások, ördögtől megszállottak, de még egy vérfolyásos asszony is. És ez mind semmi, magyarázta parancsnokom kipirult ábrázattal, a boroskancsó fülét markolászva. A holtakat is föltámasztotta, először egy Jairus nevezetű zsinagógai előljáró süldőforma lánykáját, majd egy Nain városából való fiatalembert, végül pedig egy Lázár nevű földművest, aki mindössze félórányi járőföldre lakik Jeruzsálem falaitól, Betánia faluban.

Döbbsenten hallgattam, szállásunk mennyezetét bámulva.

– El kell menned hozzá! – utasított parancsnokom. – Nyomozd ki, mi igaz a szóbeszédből, aztán készíts jelentést!... Rólad föltételezem egyedül, hogy mindennek utánajársz, kideríted, amit lehet, és elfogulatlanul ítélsz felőle.

Ez persze csak ravasz hízelgés volt, nem egyéb, hogy enyhítse berzenkedésem és rosszkedvem a kellemetlen megbízatás miatt.

– Egy egész *cohorst* magaddal vihetsz, Marcus, ha úgy látod jónak – tette még hozzá. – És ha egyetlen hajad szála is meggörbül, eltörlöm a föld színéről azt a falut... Holnap reggel kelj útra!

Az éjszaka jóformán le sem hunytam a szemem. Ide-oda forgolódva derék-aljamon szakadatlan a názáreti Jézus járt az eszemben – mert ekképp emlegették e férfiút a jeruzsálemi sikátorok mélyén –, noha nem ismertem személyesen, s feletteseimhez hasonlóan tetteiről csak másodkézből értesültem.

Mint hírlík, egy ízben a vízen is járt – a Genezáret-tó felszínén, amit a helybeliek (zömmel ágrólszakadt halászok, akárcsak tanítványainak java) Galileai-tengernek neveznek. Más alkalommal pedig ezreket vendégtelt meg fejedelem módjára hét lepényből és néhány darab halból... Különös ember, annyi szent, hatalma lehet a földön, még ha csak holmi zsidó hatalom is az, nem több.

Talán meglepő, de már a kezdet kezdetén sem vélekedtem úgy, hogy kósza mendemonda, a héberek ostoba vallási megszállottságának gyümölcse az egész ügy. Szemlátomást parancsnokomat is lázba hozták a hírek, s kíváncsisága

átragadt rám, habár reggel, mialatt a kíséretemül kiválogatott legionáriusok a szamarakat nyergelték föl, inkább ógtam-mógtam magamban, semmint örültem az útnak. Miért kell ezt a szépnak ígérkező napot egy júdeai koszfészekben eltöltenem ahelyett, hogy élvezném a Kelet egyik leghíresebb *metropolisá*nak csodáit és kényelmét?

Épp kifelé kocogtunk a városból – kedvenc lovam gyöngélkedése és az út rövidege folytán ezúttal magam is beértem a szamárháttal –, mikor az utcákon tolongó tarka sokadalom handabandázásából kihámoztam, hogy éjjel a zsidó nagytanács elfogatta Jézust, s alkalmasint a római helytartó kezére akarják adni, ítélje kereszthalálra. Csak holnap fogom megtudni, hogy Pilátus miképp döntött. (Számításom szerint ugyanis legkevesebb egy teljes napba telik, míg sajátos küldetésemben sikerrel járok, s annyi tanúvallomás birtokába jutok, amennyi elegendő egy igényes jelentés megfogalmazásához.)

Betánia csakugyan félóránnyira esett a héberek szent városától, ahol az egész világon szétszóródott zsidóság kőbe faragott jelképe, a Templom emelkedik az ég felé. Tornyai még ide, a faluszélre is elsejlettek.

Az utolsó lépéseket gyalogszerrel tettem meg, összeszűkült szemmel, mert mellkasomat valami kimondhatatlan érzés forrósította át, felajzó és zavarba ejtő egyszerre. Csapatom nagy részét – kerülve a fölösleges riadalmat – a falu határában táboroztattam le egy ciprusfa sátorformájú lombkoronája alá. Szigorúan meghagytam nekik, hogy csak segélyhívásainkat hallva tegyék be lábukat a házak közé.

Házakat mondtam, de amint legényemmel, Flaccusszal és néhány trák legionistával bemasíroztunk, bizony rájöttem: Betánia nem több kidőlt-bedőlt viskók meg kalyibák rendetlenül összerótt halmazánál. Újra arra gondoltam (amiképp már oly sokszor Júdeába helyezésem óta), hogy a római civilizáció, utaink és vízvezetékeink úgy kell ennek a beteges istenkeresésbe feledkezett népnek, akár éhezőnek a falat kenyér.

A falubeliek többsége alighanem földjein dolgozott. A viskók előtt csak éretlen kölykök hancúroztak a porban vagy méla tekintetű aggastyánok dünyögtek maguk elé, no meg egynéhány asszony jött-ment. Egyikőjük el is ejtette a kezében tartott cserépfazekat, amikor megpillantott bennünket. Mivel tűrhetően beszélem az arameus nyelvet – a hosszú szolgálat alatt ragadt rám a Jordánon túl –, megtudakoltam tőle, merre lelem a halálból feltámadott Lázár háza táját, mert szólni kívánok vele, ha *lehetséges*. Az asszony (amúgy takaros teremtés) elfogódottan igazított útba, a legmagasabban épült viskóféleségre mutatva, melyet zöldellő csipkebokrok szegélyeztek.

– Ej, de kár, hogy olyan erényesek ezek a zsidó vadmacskák – súgta fülembe bizalmasan Flaccus, a bokrok felé menet. – Ha csak egyet is a kezem közé kaphatnék...

– Eszedbe ne jusson semmi meggondolatlanság, te fiú! – mordultam rá, mire ő (új szokása szerint) rövidesen a názáreti Jézusról kezdett fecsegni, hogy eloszlassa esetleges neheztelésemet... Ez volt a Hippokratész is felülmúló nagy orvos egyik utolsó csodatétele, mely tudomásomra jutott a kivégzése előtt. Egy kapernaumi százados szolgájával történt az eset; a magát istenfinak mondó próféta oly módon állította talpra szegény ördögöt, hogy be sem tette lábát a centúrió födele alá.

– Pedig a szolga már a végét járta, mikor gazdájának eszébe jutott a názáreti, aki aztán egykettőre elintézte a dolgot... – fejezte be ravaszkásan elkerekülő szemmel Flaccus, mintha csakugyan hinné a mondottakat. Magában nyilván úgy okoskodott, hogy Rómában a legostobább proletárok is dajkamesének csúfolnának egy efféle adomát.

Flaccus persze tovább sugdosott volna a fülembe, ám ekkor egy rémisztő külsejű, madárijesztőforma alakot pillantottunk meg a csipkebokrok árnyékában üldögelni, jobban mondva a gyomorbajosok testtartásában görnyedni. Legényemnek tüstént torkára forrott a szó. Nem kellett mondania senkinek, tudtam, ki ücsörög ott olyan keserves pózban, céltalanul és becsapottan, mintha csak a világ végezetét kémlelné.

Ámbátor Lázár még fiatal férfi volt, világeletemben nem láttam az övénél vénemberibb testet és arcot. Haja fehéren világított elő az árnyék feketeségéből, orcája viaszszínű volt, természetellenesen mély barázdákkal szabdalva, beesett szemgödre legalján pedig oly pillantás fénylett és szúrt szíven, hogy beleborzongtam. Észrevettem, hogy társaim is összerándulnak e hullaszerű teremtmény láttán. A babonás trákokat semmi pénzért sem lehetett volna közelebb csalogatni, és néhány lépés után a magát fölvilágosultnak tartó Flaccus is lemaradt, aki pedig a Mithrász-hiten éppúgy durván gúnyolódott és röhögött nemegyszer, mint a zsidók láthatatlan Jehováján.

Egymagam óvakodtam oda Lázárhoz – mert ki más lehetett volna az istenadta? –, s karnyújtásnyira letelepedtem mellé a szikkadt rögökre. Jó darabig egyikünk sem szólalt meg. Tetejébe ez a földhözragadt, csupa rongy júdeai gazdálkodó úgy tett, mintha észre sem venne engem, a római birodalom hadseregének tisztjét.

Egész közletről szemügyre véve még túlvilágibb jelenség volt, ámbár nem olyanformán, ahogy a kísérteteket festi maga elé a lidércektől űzött emberi képzelet, hanem inkább azonképp, ahogy a sírkamrák üregeiben rothadó és bomló tetemek „túlvilágiak”. Ócska köntös borította porhüvelyé nagyon is kézzelfoghatónak tetszett, jóllehet Darius kincséért sem érintettem volna meg. Talán rosszul láttam az árnyékban, de úgy rémlett, mintha nyakának és csuklójának bőre alól férgek kandikáltak volna elő, amelyek ott éltek a húsában, akár holtakéban a kukacok. Amennyiben így állt a dolog, nyilvánvalóan valamely súlyos betegség tünetei lehettek, s föltételezve, hogy a kór ragályos,

irigykedve pillantottam embereimre, akik biztos távolban kuporodtak le egy fügefafa lombja alá kockázni.

Lázár még ekkor sem adta tanújelét, hogy törődne velem vagy bármi más-sal, ami a világon történik. Egykedvűen, hovatovább együgyűen bámult maga elé, komor merevséggel, keskeny, fehér száját összepréselve, megközelíthetetlenül.

E pillanatban az orrommal is fölfogtam jelenlétét – amely mégiscsak eviláginak volt mondható –, megérezve, hogy ennek az embernek *szaga* van. Nyugtalanágomban jól hallhatóan nyeltem egyet. Roppant kínosan kezdtem érezni magam, némán szidalmazva parancsnokomat, amiért engem küldött Betániába, ahelyett, hogy személyesen jött volna el ehhez a megnevezhetetlen kórságban senyvedő alakhoz. Mert úgyszólván azonnal megértettem, hogy az említett szag nem holmi illatszer felhője (nehéz is lett volna elképzelni erről a koszlott földművesről a drága kenetek használatát), és nem is a mosdatlanság, piszkos köntös vagy trágya bűze – hanem merőben más.

Igyekeztem szájon át lélegezni, miként dohos katakombákban és penésztől-salétromtól búzló pincebörtönök mélyén szokás, noha gyomrom így is föl-kavarodott. Amennyire csak lehetett – hogy azért hallótávolságon belül maradjak – arrább húzódtam, mindegyre a pusztta földön kucorogva, ahová még katonai köpenyemet sem terítettem le.

Ekkor vettem észre, hogy Lázárt az állatok is elkerülik. Míg a környező lombkoronákban madarak tucatai lármáztak, addig az ő feje fölött üresen barnállottak az ágak, s furcsamód egyetlen baromfi sem tévedt a közelébe, holott a falu teli volt velük. Kőhajításnyira morogtak rá a girhes ebek is.

Legyűrvé émyegésemet, szívem szerint magam is fölpattantam volna, hogy intve embereimnek, dolgomvégezetlen eliszkoljak, hátra se nézván Betániára. Az oldalamat furdaló kíváncsiságon túl azonban itt tartott a híres római fegyelem, a világhódító légiók fegyelme – no meg az önérzetemmel sem fért volna össze, hogy megfutamodjam egy zsidó elől (még ha nem mindennapi zsidóról van is szó).

Mivel nem állt szándékomban óraszám üldögelni egy olyanfajta lény mellett, aki halott az emberek között és eleven a holtak birodalmában, köszöntés-képp így szóltam hozzá:

- Üdv néked, betániai Lázár, ki ismered a másvilág titkát és szolgálattévőd Kháron, a révész...

Nagy ostobaság volt ilyesfélét mondanom, hisz a júdeai zsidók csak saját szent könyveiket bújják, s fütyülnek más népek mitológiájára, de szavaimat már nem vonhattam vissza. Lázárnak alighanem sejtelve sem lehetett afelől, ki az a Kháron; hallani azonban hallhatta, amit mondtam, mert összereszt, mint aki mérges növény okozta bódulatból vagy mély álomból ébred. Nem szántam ellenben üres szóvirágnak, hogy ismeri a másvilág titkát. E dologról

immár bizonyos voltam, s fejtörést csak az okozott számomra, hogyan fogok szabatos stílusban beszámolni minderről a jelentésben.

A beszélgetés eleinte nyögvenyelősen indult, csupa kényszeredettséggel és idegenkedéssel, kivált Lázár részéről. Hogy gyanakvását eloszlassam – amennyire ez egyáltalán lehetséges római és zsidó között –, közöltem vele: pusztán félhivatalos vizsgálódást végzek, melynek célja a zsidóság iránt jószándékú parancsnokom magánjellegű érdeklődésének kielégítése, és nem kémkedés vagy provokáció. Sietve hozzátettem azt is, hogy a magam részéről nem értek egyet Jézusnak, korunk bizonytalannal legnagyobb gyógyítójának elfogatásával, azzal pedig végképp nem, hogy a jeruzsálemi nagytanács, a képmutató farizeusok és szadduceusok gyülekezete Pilátuson keresztül Rómát is bele akarja rángatni valamibe, ami a legteljesebb mértékben zsidó belügy. Udvariaskodásom azonban csak arra volt jó, hogy Lázár fájdalmas tekintetet vetve rám (képtelen lévén állni vesébe látó pillantását, merőn a sarumát kezdtem el bámulni) felnyögött, s azt kérdezte:

– Hát csakugyan igaz? Elfogták őt?

– Talán az egész nem egyéb szóbeszédnél – óvatoskodtam, látva megrendülését, aminek egyébiránt örülnöm kellett, hisz fölrazta már-már embertelen közönyéből.

– Elfogták... – suttogta olyasféle hangon, mely a kenetlen szekérekerek nyikorgására emlékeztetett.

– Hallatlan ostobaság – fűztem hozzá rögtön. – Szabadon fogják engedni, meglásd, ha más nem, hát Pilátus. Persze megkorbácsolják majd, római szokás szerint, mert úgy hírlik, tévtanokat is terjeszt, és ezt a helytartó se tűrheti ölbe tett kézzel... Habár tanítása a felebaráti szeretetről, a bűnök bocsánatáról meg az Isten országáról nem különösebben veszedelmes a birodalomra nézve... Így aztán kereszthalált sem érdemel...

– Föltámadna ő abból – mondta Lázár, nem is annyira nekem, mint inkább magának. Nyelve azonban mégiscsak megeredt: elmondotta, miképpen támasztotta fel őt Jézus a negyednapos halálból, ráparancsolva, hogy lépjen ki a sírkamra vacogtató homályából a nap alá, s hogy beszámolóját megerősítse, számos egyéb csodatételét sorolta még föl a Mesternek (ilyenformán nevezte legszívesebben), mintegy tanúság gyanánt. Jórészükről magam is tudtam hallomásból, de akadt közöttük előttem ismeretlen is. Végül olyannyira belemelegedett a szószaporításba, mintha abba se akarná hagyni, úgyszólván unni kezdtem a sok csodát, föltámadást és ritkaságszámba menő gyógyulást, s arra kértem, beszéljen inkább a Mester tanításának velejéről. Tudniillik – én sem értem, miként – egyik pillanatról a másikra szenvedélyes sóvárgás ébredt bennem, hogy a názáreti filozófiáját a maga teljességében megismerhessem.

Lázár most újra gyanakodva kezdett méregetni, mint aki tudatára ébred, kinek is locsogott mindeddig, s láttam a szemén: Jézus tanainak lényegéről bajos lesz kiszedni belőle bármit is. Ez esetben majd másutt szaglászom utána a titoknak, gondoltam, s ilyenképp nem erőltettem a dolgot.

Am annyit még mondott Lázár:

– Ő a leghatalmasabb próféta a világon. Se előtte nem volt, se utána nem lesz még egy hozzá hasonlatos ember. Nem is ember ő, hanem a földre szállt Úr, aki felöltötte teremtményei alakját. Isten fia hát, a zsidók királya, megváltónk, a Messiás maga! – Azzal elnémult, mintha csak értésemre akarta volna adni, hogy többet harapófogóval sem húzhatok ki belőle.

Utolsó szavai mély benyomást gyakoroltak rám, noha meglehetősen zavarosnak, minden addigi logikával ellenkezőnek találtam, amit mondott. Bár a zsidók logikáját nem ismerem, ez igaz. A görögökét is alig. Nekünk, rómaiaknak pedig csak egyetlen logikánk van: a hatalomé.

Belátva, hogy többre aligha számíthatok, s azt is, hogy a látvány, vagyis az oldalvást kuporgó félhalott test vérfagyasztó mivolta tökéletes és megfellebbezhetetlen bizonyosságul szolgál Lázár szavainak – ily módon egyéb tanúvalomásra nincs is szükség –, szedelőzködni kezdtem, hogy a tervezettnél jóval hamarabb mondjak istenhozadót Betániának. Épp ideje visszatérni szolgálati helyemre, villant át lüktető fejemem, a hosszas üldögéléstől megmacskásodott lábszáramat dörzsölgetve. Újra Jeruzsálemben lenni, s ott folytatni a nyomozást, immár a názáreti bölcselme után, minekelőtte parancsnokom pletykaéhségét is kielégítem – e gondolat friss erővel és vidám kedéllyel töltött el.

Amde alig tettem néhány lépést Flaccus felé – akinek diadalordítása bizonyította, hogy sikerült elnyernie társai maradék zsoldját is kockajátékon (mely csöppet sem veszélytelen dolog, tekintve a trákok bosszúálló természetét és az öveikből előcsillanó pengéket) –, mondom, alig tettem néhány lépést legényem felé, mikor Lázár nyüszítésszerű hangja torpantott meg:

– Ne higgy a szavaimnak, te római!... Nem Messiás ő, hanem gonosztevő, nem az Isten fia, de Belzebub fattya!

Sarkon penderültem ijedtemben, s egyenest a szeme közé nézhettem, melyben olyan keserűség lobogott, hogy jó darabig megkövülten bámultam rá.

– Miket beszélsz, Lázár? – jött meg végül a hangom. – Ő támasztott föl a halálból, és te panaszkodsz rá? Megháborodtál tán, háládatlan?!

Lázár azonban gyűlölködve folytatta, hol az égre, hol a földre vetve tekintetét – szerteszét freccsent szájából barna nyála –, mintha nem is hallotta volna megrökönyödésem szavait.

– Föltámasztott a halálból, igen, de mivégre tette ezt velem?!... Negyednapos hulla voltam már, szaglottam a nagy melegben, olyan forróság járt akkoriban mifelénk. A kukacok beleköltöztek a testembe, és ez így volt jó. De ő föltámasztott, kényszerítve megbékélt lelkemet, hogy visszatérjen egy olyan

testbe, ami már a férgek tanyája lett... Csodálni lehet-e ezek után, hogy mindenki elkerül, még tulajdon testvérném is, akik pedig az egész varázslat kiagyalói voltak?! Ők bírták rá Jézust, a maguk és a szájtáti népség kedvéért, hogy ilyen szerencsétlenné tegyen, örök boldogtalanságra kárhoztatva. De legyenek átkozottak mind!...

Elhűlve hallgattam ezt a gyalázkodó sirámat.

- Te talán, római - ordított most egyenesen felém Lázár -, te talán szeretnél olyan testben élni, amelyik hullaszagtól bűzlik?!... Gondolj csak bele, még fiatal férfi vagyok, de nem érhetek asszonyhoz, mert a legrútabb is eltaszítja ölelő karomat! Családom sose lesz. Milyen sors vár így rám, pokolfajzatra?! Hisz az is kétséges, meghalok-e egyáltalán. Nem veszem észre, hogy öregednék, és a látszat ellenére makkegészséges vagyok. A minapi járvány sem fogott rajtam... Nos, mi lesz így velem ezen a világon, mondd?! Legföljebb koldulhatok majd Jeruzsálem sikátoraiban, ha el nem űznek az örök, és a leprások völgyébe nem vetnek. Ám tőlem még a leprások is visszaborzadnak majd...

Nem tudtam mit felelni, s lassan hátrálni kezdtem az embereim irányába. Nekem, a homokpuszták nomádjaival harcoló katonának e pillanatban jószerevével még levegőt venni is alig volt merszem.

- Hiszed-e, mit kívánok, római?! - üvöltött rám Lázár, látván gyáva meghátrálásomat, s öklét rázta tehetetlen dühében. - Hogy feszítsék csak keresztre azt a sarlatánt, igen, ezt kívánom neki... És utána támadjon föl abban a testben, amelyikben fölszögezték a keresztfára, használja azt a csuklót és bokát, amit az otromba szögek szétroncsoltak. Ez az én átkom, így legyen... Majd akkor ő is megtapasztalja, hogy felelőtlen csodatételével miféle szárnalmas nyomorulttá tett engem, utolsó rühes kutyává ezen a földön, majd akkor... - De nem bírta folytatni, sírva fakadt, s úgy rázta keskeny vállait a zokogás, hogy rossz volt néznie.

Nem tudtam, mitévő legyek; félúton Lázár és az embereim között nyugtalanul topogtam a porban. Egyik pillanatban örömet kámforrá váltam volna, a másikban viszont oda akartam sietni a kirekesztetthez, megindulva szenvedése láttán, hogy ügyet sem vetve szagára és a tekergőző férgekre, magamhoz öleljem. Megcselekedni azonban egyiket sem volt bátorságom. Gondolataim ide s tova száguldoztak vadul sajjó fejemben, homlokegyenest ellentmondva egymásnak; egész bensőm kavargott a szánakozással vegyes borzadálytól.

Végül a következő szavak buktak ki a számon, mialatt egynéhány habozó és ingatag lépést tettem a szerencsétlen felé, a nagyobb nyomaték kedvéért karomat is kinyújtva:

- Hát nem érted, Lázár? Csakugyan ennyire vak és süket vagy az isteni kegyelem iránt?... Lásd már be végre, *ez a te kereszted!* A feltámadás...

Sejtelmem sem volt, honnan tolultak cserepes ajkaimra ezek a szavak, olyannyira idegenül hangzottak minden korábbihoz képest, amit egész eddigi

életemben valaha is mondtam vagy gondoltam. Rettenetes megrendültség vehetett rajtam erőt, hogy ki tudtam préselni számon e különös szavakat. Talán nem is én mondtam ki őket, vagy ha én is voltam az, lényemnek egy olyan része nyilatkozott meg általuk, melyet eddigelé nem ismertem.

Lázár ugyanúgy elámult, ahogyan jómagam.

- Te is önzőnek tartasz, igaz? - kérdezte valamelyest lecsillapulva. - Mert a nővéreim, Márta és Mária ezt vetik a szememre... Meglehet, önző vagyok - dűnnyögte még, egyre kevésbé törődve velem; dühkitörése ugyanolyan váratlanul hanyatlott alá, amiként fölszikkasztott. - Ám egy hang megsúgta nekem, hogy az átkom beteljesedik... És akkor... ha már ő is feltámadt halottaiból... akkor tán megnyugszom magam is...

Szomorkás mormogásából azonban nem hallottam többet. Alighanem röpké önkívületi állapot hatalmasodott el rajtam, amilyen a nyavalyatörőst lepheti meg rohama előtt, mert arra eszméltem hirtelen, hogy Flaccus vonzsol a karomnál fogva, a faluból kifelé. A trák legionisták oldalvást baktattak, s fúrcsállva méregettek homoktól gyulladt szemükkel. Teremtett lélek sem mutatkozott a falubeliek közül, csak a kecskék mekegtek és a malacok visítotak. Fejünk felett bögölyfelhő zúgott.

- Megbabonázhatott az az ember a zsidók mágiájával - magyarázta Flaccus kérdő pillantásomra. - Túl sokáig állottál a napon, uram, azért cipeltelek el, de látom, már kutya bajod... - Azzal eleresztette zsibbadt karomat, s csöndesen lépegettünk tovább a cédrusfa felé, ahol a többi legionárius várt ránk, a türelmetlenül iázó szamarakat nyugtatva.

Esteledett. A nap, akár egy lesben álló sivatagi oroszlán szeme, vöröslött az égen.

Én még egyszer visszasandítottam Lázár felé: ugyanabban a közönybe fásult, szoborszerű testtartásban - föltehetőleg arckifejezése is hasonló volt, de vonásait már nem vehettem ki - kushadt a csipkebokrok levelei alatt, amiképp jövetelemlésem megpillantottam.

Soha nem láttam viszont, s nem is kívántam, hogy viszontlássam.

Az ítéletet végrehajtották.